

CATALANA

REVISTA

Any VII

Barcelona 30 de Setembre de 1924

Núm. 175

CONSELLS DE MESTRE

Ab aquest títol ha publicat en la «Gazeta de Vich» l'ilustre Canonge Collell un article donant a conèixer una carta de Mossèn Costa y Llobera, importantíssima pel clar criteri ab que judica certes tendències que fa temps se demostren en la nostra moderna poesia y que tant han perjudicat al conjunt de la seva producció. Per si la veu del plorat poeta, tan estimat y respectat de tothom, pot ser de profit a algun dels actuals escriptors, copièm en les nostres planes les paraules dels dos Canonges, vigatà y mallorquí, que fem nostres totalment perque reflexen el criteri serè de sempre contra les desviacions de temporada.

A estones vagaroses me vaig entretenir en una feyna qu'es ben propia del final d'una vida, com es posar en ordre, en lo possible, els plechs de la meua correspondència. A dir veritat, tant com m'es plahent exa tasca, per los recorts que's dexionden, de vegades resulta bon xich entristidora, per la comparança qu'un hom fa dels temps passats ab los presents, per lo que toca a la producció literaria de Catalunya. Una me n'ha vingut a les mans de carta que porta l'estimada firma del anyorat amich Dr. Miquel Costa y Llobera, y es del Desembre de 1903.

Veusaquí'l judici crítich del *modernisme* en la literatura catalana, fet, sense cap passió d'escola, per l'eximi poeta de Pollensa:

«Tota l'escola mallorquina té d'agrahir l'encoratjament que li donen els literats da Catalunya, axí'ls partidaris del bon pasat com els *trencadors de motllos vells*. Axò'm fa creure que'ls últims no són tan radicals com ells matexos se figuren, sinó que patexen simplement l'obsessió d'una moda exagerada que, aviat cayguda, a tothom semblarà ridícula. L'obsessió de l'ingenuïtat, del candor, del *balbuceig*, es entrada com una reacció contra'l *parnasianisme* idòlatra de les formes rebuscades y ofegadores del esperit.

Bé estaria axò, si's concretés a cercar lo senzill dins lo artístich, l'ingenuitat propia y veritable. Però la reacció, extremantse com totes les modes, va fins a lo infantil, incoherent y desmanyat: se proclama l'incorrecció com un principi de bellesa... Rès més artificios que simular lo que no's té, cercantho ab esforç. El candor primitiu no s'estrafà, se té sense donarsen compte; si un el cerca ja no'l té, ja no'l pot conseguir. ¿Què diriem d'un home fet, qui, per demostrar ingenuitat, comencés a parlarnos balbucejant ab mitja llengua com un infantó? El balbuceig, qu'es ingenu y fa gracia en l'infant, es fingit y fa riure en boca del home... Vetaquí'l cas de més d'un modernista. Rès més retòrich, en el mal sentit de la paraula, que l'afectació *anti-retòrica*, qu'ajunta la lletjura de lo afectat ab la lletjura de lo incorrecte — Dich axò pel modernisme esbojarrat y mal entès.»

Jo no conech cap crítich qu'hagi, en tan poques ralles, fet la perfecta semblança d'axò que se n'ha dit *modernisme*, *impressionisme* y altres *ismes* consemblants; y per axò creyèm qu'una opinió de tanta vàlua y tan serenament exposada, podrà ser una llissó profitosa pels joves tarats del *decadentisme*, que va resultant una llastimosa *decadencia* en la producció literaria de Catalunya. Fan de bon sentir les autorisades paraules del Mestre mallorquí...

JAUME COLLELL, PBRE.

HIVERNAL

*El sol se'n va cap a la posta
llençant sobre la serra'l seu últim raig daurat;
el dia fuig, la nit s'acosta;
la vila sense l'astre, què trista que ha quedat!*

*Les sis fa estona són tocases,
el vent va pels carrers alçant abrachs y polç
les portes són tancades,
el turronayre crida: Qui vol turró ben dolç?*

*El cel es clà'y cap claró's veu,
la lluna s'endevina en les boyres amagada,
cauen borrallons de neu,
quan al matí el sol surt, ja la vila es ben nevada.*

JAUME GASCON Y RODA

EL MARINER DEL MOCADOR VERMELL

(Seguici de «Bescambi d'ànimes»)

(Acabament)

—També he vist al mariner del mocador vermell. Per cert que hi hà quelcom misteriós en aqueix home perque no'l coneix ni l'he vits may a bordo. He preguntat y'ls oficials tampoch saben qui puga esser y'ns creyèm si serà algun dels passatgers que'ns vol embromar ò bé un *pickpocket* que vol aprofitarse. De totes maneres, no s'espanti si'l torna a veure, que ja s'està sobre avís y s'ha montat un servey de vigilancia.—

Després començarem a parlar de les nostres coses sota l'estelada magníficament clara.

De sobte veyèm el capità, qui se'ns apropa, pren una cadira y s'assèu al nostre costat excusant al mateix temps la seva inoportuna presència. No obstant el seu tò de veu que volia aparentar tranquil·litat, se conexia qu'estava quelcom excitat.

—¿Què passa, capità?—li preguntà'l doctor.

—Tornèm a tenir l'assumpte del mariner del mocador vermell. O es un descarat que'ns vol pendre'l pèl ò un bromista que du el jòch massa lluny.

¿No sab si es alguna broma dels passatgers ò dels oficials?—

Y al respónderli negativament, afegí:]

—Me trobava fa poch en la cabina del pont senyalant la derrota del vaxell quan he notat de prompte la sensació que devegades sentim de no trobarnos sols. Axeco'ls ulls y'm trobo al davant aquest mariner que ha vist la senyoreta per tres vegades, y vostè mateix... Estava en el brancal de la porta oberta y part de dins. Al preguntarli malhumorat què volia, m'ha respost: «Vintiquatre graus latitut per sis graus longitut». Y se'n ha anat no sé còm perque la mateixa sorpresa no m'ha dexat observar-lo bé. Surto al pont, hont el primer oficial fa la guarda en aquestos moments y'l trobo nirviós, excitat y ans de que jo li parli me diu que ha pujat al pont un mariner ab un mocador vermell y li ha dit: Vintiquatre graus latitut per sis graus longitut, y tampoch sab si ha desparegut baxant per l'escala, descendint pels cordatges ò dextantse anar passamà avall, el cas es que se'n ha anat d'una manera sobtada y incomprendible. Tot axò ha passat tant ràpidament que si no fos perque una persona no pot estar en dos llochs distints al mateix temps, podríem assegurar que gayrebé en el mateix moment que'l mariner me parlava's presentava també davant

del primer oficial. Com hem de rebutjar aquesta hipòtesis, s'ha de creure que aquest personatge es tan llest, tan àgil y coneix tant el barco, que en un instant pot anar d'un cap al altre sense...—

Li tallà la paraula la presència del tercer oficial acompanyat del timoner. El llur objecte era'l mateix. El timoner se trobava en son lloch els ulls fets en la brússola lluminosa portant el barco en la direcció habitual, quan se li presentà un mariner ab un mocador vermell al coll y li diu:

—Vintiquatre graus de latitut per sis graus de longitut.—

Al escoltar aquesta narració, una por misteriosa'm copenygué tota y instintivament els meus dits s'aferraren a la mà del doctor. Els cinch permanexiem silenciosos mirantnos els uns als altres, copenyguets tots per aquella presència inexplicable.

El capità s'axecà resoludament. —¿Volen fer el favor d'acompanyarme? Y sense mirar si'l seguïem, muntà a la seva cabina. Agafada del braç del doctor vaig penetrar en aquella cambra. Damunt d'una ampla taula hi havia un mapa extès. El capità posà un dit damunt de la tela y'ns digué:

—Nosaltres seguim aquesta ruta. Vintiquatre graus per sis se troba precisament a quaranta nou milles sud oest d'ahont estém ara. D'ací unes tres hores passarem per un punt paralel a n'aquest indicat pel mariner y separat solsament per vintiquatre milles. En aqueix punt no hi ha illa, illot, ni esculls. Per a anar a cercarlo tenim de desviarnos de la nostre ruta. Jo no puch pendre aquesta responsabilitat, car...—

«Vintiquatre graus latitut per sis graus longitut», sonà una veu al darrera nostre. Tots ens girarem ab un surt. Enllà del brancal de la cabina, feblement il·luminat per el resplandir que n'exia, hi havia'l mariner del mocador vermell. El doctor ab una imprecació saltà endefora, mes tot fou inútil. El mariner no's veyà ni's podia sapiguer per ahont havia desaparegut.

Aleshores jo instintivament, ò millor dit, impulsada per una força inconeguda, vaig dir al capità:

—Vagi ahont li diuen. Deu ens hi envia y no'ns passarà res de mal.—

Y així fou com, sense dir res a ningú, el «Durban» se desvià de sa ruta fent una diagonal per a anar a cercar el punt que's troba a vintiquatre graus de latitut per sis graus de longitut.

No cal dir que ningú a bordo se'n anà al llit, car, lo mateix que passa en les ciutats, se va estendre pel passatge'l rumor de que'l barco se desviava de sa ruta normal. Els comentaris sobre aquest fet eren variats, mes com els cinch que conexiem la causa'ns teniem callats, ningú sospità la veritat.

Llustrejava quan vorejavem els encontorns d'aquell punt indicat. De prompte'l capità que no s'havia mogut del pont y regirava l'horisó ab una poderosa ullera, llençà un crit de sorpresa. Havia vist, cinch milles enllà de la proa, un bot.

—Nàufrechs,—ens diguerem tots.

Al cap d'una estona'l gros trasatlàntich acallà son respir que durava tants dies y's bressolava a cent brases del bot estrany, mentres un dels nostres se li apropava a força de rem. Eren nàufrechs aquelles formes que veyem exteses ò ab positures lasses en la despulla retrobada en mig del mar. Tot el passatge's trobava a coberta quan els pujaren en braços. N'hi havia qui encara'ns mirava ab un esguart alegre, altres tan defallits no tenien virior ni per a obrir els ulls. Tretze'n passaren axis.—Ara ve'l darrer—vaig ohir. Y entre quatre homes pujaren el còs immòvil d'un jove mort ò desmayat qui portava un mocador vermell al coll. Al contemplarli'l rostre pàlit me torní tan pàlida com ell. Aquell mariner qu'haviem trobat abandonat en mig del Atlàntich era'l mateix ò quan menys tenia les matexes faccions del que jo havia vist hores abans.

Els meus ulls se trobaren ab els del capità. Pel séu esguart vaig comprendre que també l'havia reconegut.

Els catorze nàufrechs, — segons llur historia, quan hores després els més recomfortats pogueren explicar-se, — procedien del brick barca «Adelaide S. Francklin», de la matrícula de Galveston, procedents de Boston ab càrrech de ciment per a Marsella. Degut a una via d'aygua que no pogueren tapar, el brick havia anat a fons sepultant ab ell set homes, entre ells el capità. El segon, qu'era al mateix temps fill del armador, y tretze homes, havien estat nou dies en el bot sense esperança de salvar-se. Ne feya quatre qu'havien agotat els queviures y dos que mancava l'aygua potable. El segon,—aquell personatge del mocador vermell,—havia patit més que ningú, car la seva racció l'havia compartida ab els més febles. Al darrer dia dels nou havia caygut sobtadament en una mena d'ensopiment precursor, axis ho creyen els altres, de l'agonia.

El segon se trobava tan feble, que trigà tres dies en obrir

eis ulls y recobrar el conexement. Una tarda, quan el doctor el donà fòra de perill, el capità'm pregà que l'acompanyés al camarot del nàufrech. Venien també'l doctor y'l primer y tercer oficial. El nàufrech, aleshores, els referí que al dia vuytè després d'haverse enfondrat el brick, havia caygut retut en el fons del bot, perdut el conexement, ò adormit, y qu'en aquell estat havia tingut com una mena de somni, per més qu'ell ja sabia que no ho era. S'havia sentit enlayrarse per damunt del mar com si ascendís emportat per un aerostàtich invisible. Allà, al lluny, havia distingit un gros vaxell que s'apropava, mes la línea que seguia no anava dreta vers el bot y al cap d'unes hores l'hauria dextat de costat sense vèurel, car la distancia era gran. Havia descendit en el vaxell y m'havia vist a mi, — senyalantme ab el dit ab un gest rotunde, — per tres vegades. Volia parlarme, mes no podia. Després vegé al doctor y tampoch pogué endreçarli la paraula. Per fi, s'havia presentat al capità y la paraula li havia vingut fàcilment a la boca, pronunciant aleshores la situació del bot, mes com el capità pareixia indiferent, havia recorregut al primer oficial y després al timoner. Quan ens vegé reunits als cinch en la cabina del capità, discutint si allò era broma, s'presentà de nou. Y axis que vegé que'l «Durban» emproava vers el bot, la visió del seu somni s'havia trencat y ja no havia recordat rès més fins qu'al obrir els ulls se trobà en el llit a bordo.

Quan pogué axecarse y caminar, ens acompanyà a visitar tots els llochs ahont s'havia presentat. No conexia, com es de creure, l'barco y no obstant ens portà sense guia per corredors, cobertes, ponts y escales y ens senyalà precisament els llochs ahont l'haviem vist y quí de nosaltres.

* * *

El marvellós carilló de Groningen ens regalà en aquell instant una melòdica fantasía, que sonà melangiosament en la quietut de la nit. Eren les dotze.

La reunió's despartí. En Van Hoeckel volgué acompanyarme al hotel y com la nit era tebia pensarem en anarhi a peu.

Mentres passavem pels carrers buyts y silenciosos En Jaap me digué:

—Vol sapiguer el final de la narració de Madame Mac

Allan? Donchs bé, el doctor materialista avuy creu en Deu y en l'ànima y es un dels homes més fervents.

—El doctor se deya Mac Allan, no?

—Nó. Qui's deya y's diu encara Mac Allan es aquell personatge del mocador vermell...—

Y En Jaap al donarme aquesta sorpresa rigué joyosament.

JOSEPH CALZADA Y CARBÓ

LA PROMESA DELS LILAS

Quan les colegiales sortiren al jardí trobaren tots els lilàs florits. El miracle s'havia realitzat en un curt interval, com si, talment, un buf divinal hagués obert magníficament els botons tancats del dia abans. Y, les gentils colegiales, en veure aquella ubèrrima florida, s'posaren totes a picar de mans y a córrer y saltar pels camins del jardí, com papallones que's perseguiessin.

María del Carme, agafant a una seva amiga per la cintura, se l'ha enduda lluny del borgit de les altres noyes, y sommiosament li ha parlat així:

—Tu no sabs pas el que per nosaltres són els lilàs florits. Aquest rahim de flors maravellores porta en la seva flayre una amable promesa que's té de complir aviat. Es la promesa d'un'altra vida plena de llum. Es l'última fulla del llibre neguitós de les lliçons. Es el traspasar el portal d'aquest convent plè de rexes y de silenci. Es el cridar y córrer per boscos y per platges daurades, y copçar una mica de blau del cel, qu'es ilusió, y assoleyar la mirada, y moures al ritme d'una música feta del cant de la terra entera... Axò es la promesa dels lilàs.—

Y María del Carme contemplava ab uils immensos els penjolls de lilàs florits.

El sò fret d'una campanada féu entrar al convent a les colegiales.

L'oreig escampava pel jardí la flayre dels lilàs; en tant, l'hora del crepuscle encomanava a cada cosa'l seu misteri.

I. RODRIGUEZ GRAHIT

Girona, Febrer de 1924.

TRIPTICH

VALL DEL FRESSER

*Els abets encantats vetllen la vall
ensonyada al matí quan trenca'l dia,
el Fresser va botant pel xaragall
ab un brau frisament de bogeria.*

*Encinglerades, com falcons novells,
casalotes d'argila s'arregleren
esperant la canturia dels aucells
ò'ls brams del torb qu'al infantó esperveren.*

*Y rellisca'l convoy esbufegant;
la natura esplendors va desplegant,
y a l'empenta del monstre, s'esbadella
tota la vall, qu'ha clapejat de sanch
la flor de trepadella.*

CINGLERES

*L'envergadura extén magestuosa
l'aygla capdal amiga dels penyals,
porta en sa pluma tota la esponjosa
boyra dels pichs que baxa fins Caralps.*

*Les congestes clapegen la montanya
que s'esfulla ab sa pedra d'enllosat
y s'escorra la blanca perdiganya
pel cim immaculat.*

*Y s'axeca'l Puigmal en la serena
quan l'astre rey s'enfonsa vers ponent,
y un escamot d'isarts per la carena
va botant follament.*

CERETANA

*La vacada pastura silenciosa
per la immensa hermosura dels pradells,
dels pichs curulls de neu, baxa calmosa
la boyra xopa de perfums novells.*

*L'argelaga florida y la ginesta
llencen l'or embaumat de sos mantells,
tota la terra s'ha cobert de festa,
tota la vall s'ha repoblat d'aucells.*

*Es que'l Maig ha arribat a la Cerdanya,
es que'l maig ha florit per tot arrèu,
pugèu fins al cim de la montanya
a contemplar la magestat de Deu.*

J. NOVELLAS DE MOLINS

TRAGEDIA RURAL

El fossar de Sant Romà de Sau sembla talment una torratxa de flors a la finestra d'una nina. Petit y conreuat ab tota la dolcesa d'un home qu'espera anarhi a reposar, creguèu que us enamoraria. Jo'l só visitat a l'hora del crepuscol de la tarda, y só vist al vellet rector ab l'axadall al braç escapçant les herbes lletges y cavant les xamoses que donen un debolit de flors tristes y esblaymades, però guardant una hermosura enamoradissa...

En un reconet un matoll de semprevives orna una rústega creu de fusta. Més enllà, una malva-rosa llença una flayre suau que roba l'ànima; y fins en l'indret de la creu més grossa hi hà una testa descarnada, mig colgada de terra, que dona vida y serveix de jardí a un manadet de pensaments envellutats ab el groch del ull fort, casi doble qu'una corona de rey.

Tancat per una paret esllanegada y plena de molsa, fa que sols s'hi puga entrar per una porta de fusta corcada y revellida, per quines escletxes s'hi ovira'l recinte del camp sagrat, sense necessitat d'avisar al bon rector perque l'obri, qu'ho fa sempre amable y humil, y's complau en recalcar l'afecte y veneració que porta a n'aquell clap de terra sagrada que, llevat de l'iglesia, es lo que més cuida y estima. Una enrinxadissa de rosers ab llurs flors esblanquehides tapa d'extrém a extrém les velles parets; y ara, en aquest temps, veurieu com un ventet geliu els fa balandrejar y encatifa tot el solatge de fulles que, seques arribant la tardor, sembraràn la tristesa més fonda en aquell clos que guarda les despulles mortals dels passats del poble blanch de la vora del Ter y ensotat a la Guilleria.

Jo us ne vull contar una historia del fossar de Sau. Una historia trista, tan trista com tristos són els jorns que's descapdellen en aquell redós; com els sons de les campanes de son cloquer punxagut; com les runes d'un monestir al besarles la lluna en una freda nit d'hivern... Es la historia d'un amor nascut al cementiri y acabat al cementiri. Escoltèula, que us plaurà; y si un jorn l'atzar us porta per aquelles terres, que us só fet conèixer ab amor y veneració, la sentirèu altra vegada, però més dolça, més trista y ab més poesia, puix us la contaràn les donzelles de quinz'anys y'ls vellets més vellets, mentres seguirèu lo fossar de llur poble, que sembla talment una torratxa de flors a la finestra d'una nina:

La festa major anava a les acaballes... Queya la tarda y les montanyes de ponent s'envermellien, com s'envermellia'l ros-

tre agraciat de la donzella que, agafada a la ferrenya mà del sapat fadri, voltava'l ball típic de nostra terra, la sardana, que donava toms y més toms seguint el compàs ayrós de la tenora gemegayre, espargint per tota l'afrau una dolcesa immensa, ab una flayre de puresa qu'enamorava de debò. Eren al darrer contrapunt y'ls cors glatien, empesos per l'ayre de la terra, els dels anyés y'ls vellets de cama lleugera, y per l'ayre del amor, els de la jovenalla vistosa. El fluviol acompanyava ayrós l'arrematada; barretines y mocadors voleyaven enlayre; la plaça de Sau prenia un aspecte fantàstich, un aspecte gayrebé tètrich...

Era fosch, ben fosch, y al acabar en sèch la sardana, els dos enamorats se quedaren al cayre de la plaça, corpresos, bategant sos cors d'una manera estranya, qui ni se'n sabien donar compte.

La gentada s'escorregué per corriols y timberes cada hu cap a casa'ls del poble, y'ls altres forasters, pels vehins llogarets y hostals, ahont aquell dia tot s'hi vessava. Y la plaça quedà sola, ben sola, y'l fossar feya mitja basarda; semblava talment sentirshi'ls plors y les tètriques complantes dels difunts escandalisats, y'ls foch-follets zigzaguejaven ençà y enllà com ànimes en pena qu'esperessin esser rescatades l'endemà per la missa de desagravis que tornaven a lloch als mústichs habitants d'aquell recó de món, que sols un jorn al any s'ixen de fites.

Y ell, el sapat minyó, y ella, la vistosa donzella, no se'n donaven pas compte y seguien abstrèts a tot lo que'ls rodejava, a tot lo que no fos una atmòsfera estranya de passió esbojerrada. Un soroll llunyà'ls féu arreconar endintre, ben endintre del fossar, entre aquelles parets enrinxolades de rosers, ab flors esblanquehides, y seguiren son coloqui amorós entre esclats d'esgarrafances y sensacions jamay sentides.

Ell enardit y ella emocionada, en mig d'aquella fosca esferidora's besaven frenètics, y'ls petons fressosos ressonaven torbant aquella quietut sagrada... De cop, un raig de lluna, misteriós y escadusser, sorprenué als enamorats en una abraçada estreta, molt estreta, juntes les boques y entortolligats com un matoll de sarments esgroguehits. Tornà a amagar-se la lluna, y un trò potent y pahorós ressonà per l'espai al darrera d'un llampech qu'esquinsà la nuvolada. La creu del mig del fossar quedà ben enllumenada, y ab aquella claror misteriosa's vegé'l Crist de bronze qu'axamplava'ls braços com per ampa-

rar algun desvalgut... En l'espai parà la tempesta passatgera, y ab ella se'n anà aquell minyó camps a través, sol, ben sol, escapat, com que l'empaytés algun sér invisible.

Lo fossar quedà en quietut esglayadora. Queya la rosada, humitejant l'herbey, les flors, les creus y ls rosers que s'enrinxolen per les parets esllanegades, y també humitejà a una rosa esfullada que rodolava per terra, enfangades ses fulles, que mostraven els foch-follets zigzaguejant d'ací d'allà.

L'endemà'l fossar donà terra sagrada a un còs inanimat que trobà'l bon rector al redòs de les parets enrinxolades de rosers ab flors esblanquehides... Y un altre minyó pregava al cayre de la fossa oberta.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET

SONET DE LA GITANA

*Camina llargament y quan s'atura
infla la gorja com un fruyt madú'.
La nit dels seus cabells vol dir bravura,
bravura d'una nit qu'ella s'endú.*

*S'endú la nit y als ulls hi porta'l dia.
Una rosa de foch, tanca'l gipó.
La rica flor de Maig jo li treuria
qu'a sota n'hi té d'altres de milló'.*

*Y passa al bell atzar, tota lluhenta,
passa, forta y valenta,
qu'es mística y carnal.*

*Guarda'l secret encès de la bellesa
y té la gentilesa
d'un'àmfora immortal.*

JOAN M. GUASCH

FOLKLORE

DIAGNOSIS SUPERSTICIOSA DE LES ENTRANYES

Per el Ripollès està bastant estesa la següent pràctica, al objecte de saber ahont radica'l mal, quan una persona presenta evidents símptomes de malaltia interna (mal color, desgana, dexadesa, enflaquiment general, etc.).

Creuen que'ls Reys fan saber quina es l'entranya malalta, y al efecte, per la revetlla de dita diada, agafen el plat ab el qual ha menjat el pacient y sense rentarlo (es condició precisa) s'hi posa aygua y al damunt fulles d'eura per aquest ordre: dues, que representen la frexura; una, el cor; dues més, el fetge; un'altra, la melsa; un'altra, el pahidor, y un'altra, els ronyons. Se posa al damunt la cullera qu'ha servit per menjar al mateix individu (sense netejar-la axis mateix) y abans d'anar al llit se treu el plat a la finestra, resantse un parenostre.

L'endemà, al matí, ò sigui'l dia de Reys, se treu el plat y la fulla que aparegui tacada indicarà l'entranya corresponent emmalaltida y si es a la banda de baix ò de dalt.

Al fer la proba, saben ben bé l'ordre de les fulles ab les respectives correspondències visceralis; però, a més, se fixen en la superposició d'aquelles fent de manera que no coincidixin per evitar una confusió possible.

RAMIR MIRAPEIX Y PAGÈS
(Ripoll)

CORRANDES DE LLOFRIU

De cançons y de follies
vos ne contaré deu mil
els(a) duch a la butxaca
liligadetes ab un fil.

Ballador, balla de gana,
balla de punta y taló,
la balladora que balles
no l'alcançaràs tu, nó.

La Mare de Deu de Nuria
feta d'un cor de nogué,
les nous eren precioses,
la Mare de Deu també.

Bon Jesús, quan vareu néixer
portaveu corona d'or
y ara la porteu d'espines
per salvar els pecadors.

Santa Agna beneyta,
Vós qu'ho merexèu,
teníu una filla
qu'es Mare de Deu.

Aquí dalt de la montanya
tot el bé de Deu hi tinch:
les roses de quatre en quatre
y'ls clavells de cinch en cinch.

M. DE LA GRACIA BASSA DE LLORENS

NOTES D'ARXIU

EL SEPULCRE DE SANT BERNAT CALVÓ DEL SEGLE XIV

Al morir el Bisbe de Vich Sant Bernat Calvó, a 26 d'Octubre de 1243, consta per una memoria contemporànea que fou enterrat «honorifice juxta fontes majores» (Necrologi III, fol. 75, vers.). La veneració tributada desseguit al insigne Prelat ens es indicada pel fet de que a 2 de les Kalendes de Març de 1244 foren nombrats els canonges Ramon de Sala y Bernat de Cabrera perquè recullissin y consignessin en un llibre especial «miracula quoe Dominus pro eo facere dignatus est» (Arxiu Capitular, calaix 36). També a 3 de les Nones de Juny de 1246 el Bisbe y Capítol senyalaren al claver Bernat Ça Morera perquè's fes càrrech de les «oblaciones quas homines deferebant ad tumulum beati Bernardi» (Arxiu Episcopal, Lib. A., fol. 72).

Innombrables són les dexes que ben aviat se feren perquè cremassen ciris y llanties davant del sepulcre del Sant que per sa veneració en 1267 reb ja el nom d'altar, per més que de fet no hi hà cap indici de que fós realment tal fins a la primera meytat del segle XV.

Es impossible dir com seria aquest primitiu sepulcre, no essent pas molt probable lo que afirma l'Episcopologi, fet per ordre de Fra Andréu de Sant Geroni, al assegurar que'l Sant fou enterrat a terra (Arxiu Capitular, papers del Canonge Ripoll, vol. VII), però no seria pas cosa molt sumptuosa des del moment que'l Bisbe García Fernandez d'Heredia ab data 5 d'Octubre de 1381 publicà una exhortació al poble perquè acudís ab almoynes a fi de que pogués ben aviat ferse «unum solemne sepulcrum cum rexiis», per lo que concedia indulgencies.

Que la piadosa iniciativa del Bisbe degué trobar seguidors ho proba'l fet de que a 6 d'Abril de 1382 pogués ja concordarse per la construcció de tal sepulcre. Hem tingut la sort d'ensopegar el document referent a axò y creyèm d'utilitat el donarlo a conèixer. En ell el canonge tresorer Arnau de Conamina y'ls concellers de la part reyal de Vich Francesch de Roqueta, Francesch de Terrers, Ramon Ocelló y Francesch Clos convenen ab Coli de Marchveyia, escultor de la diòcesis de Cambray, y aquest se compromet a «facere et operari unum sepulcrum lapidis de alabastre in quo corpus beati bernardi episcopi vicensis bone memorie reponatur et translacetur et quod sit longitudinis illius sepulcri in quo ante et quasi nouem palmorum et allitudinis quator palmorum et medii cane panini coloris et quod in cohopena sit sculpta ymago Episcopi existentis in pontificale ad modum illius que est sculpta in carnerio domini berengarii de guardia, episcopi vicensis. Tamen quod sit longitudinis de la cuberta in parte anteriori fiat sex stors illorum miraculorum quoe sunt per predictum beatum bernardum divina cooperante gra-

tia operatorum, que sibi dabunt et dicent per predictum dominum thesaurarium, et quolibet capita similiter sit sculpta illa istoria que tamen sibi dicetur per predictum thesaurarium que quidem figura et istorie fiant per predictum colinum et depingantur coloribus et fullatgiis auri ad modum per quem dictum colinum fuit operantum unum sepulcrum dicti lapidis pro domino Francio de Roqueto. Item teneatur habere tres capitells dicti lapidis in quibus ponatur sepulcrum cum illis signis que sibi dicentur per dictum thesaurarium, operatorum prout decet dicto sepulcro, taliter quod stet honorifice, et predicta omnia teneat facere et operari suis expensis salus quod dictus thesaurarius et franciscus de roqueto et Raymundus Oceyla et Franciscus de Clauso teneant facere deportari lapides necessarios eorum expensis de petraria ad ciuitatem vicensem cum fuerint feysonades et quod pro isto opere continuando et perficiendo dicti thesaurarius, Raymundus Oceylo, Franciscus de Roqueto et Franciscus de tarariis teneant soluere quadraginta quinque libros scilicet perfecto opere. Et sic pro his obligant bona eorum. (Curia Fumada. Manual de 1382 a 84 de Nicolau Matheu).

Per l'Octubre del mateix any l'obra ja estava avant conforme'ns ho indica la següent rebuda:

«Ego magister Culi de marauilla confiteor et recognosco nobis venerabilibus Francisco de Roqueto et Raymundo Oceylo quod de pecunia per nos collecta ab universitate vicense per eundem universitatem et singulares ejusdem promissa sepulcro sancti bernardi bone memorie vicensis Episcopi soluistis nichil de salario mihi promisso pro operando dictum sepulcrum XX septem libras et media barchine unde renunciando etc. facio finem de dictis XXVII libris et media etc. quas habui per manus vestri Raymundi.

VII die Octobris anno MCCCLXXX secundo : testes» (1).

Aquest sepulcre l'any 1438 passà a formar part integrant del vell altar de Sant Martí que des del any 1278 estava aprop de les fonts baptismals y al entrar a la part dreta de la catedral.

Ab ocasió de venir a Vich Gonçal Bisbe de Trugia fou consagrat posantshi diferents reliquies en la Gran ara (Arxiu Capítular, Calaix Tresoreria, plech de documents per reliquies.)

Axis des d'aleshores se parla del altar de Sant Bernat y Sant Martí.

No falten pas notícies d'aquest sepulcre. El P. Onofre Rellés que'l pogué veure, en sa «Vida virtutes y milagros de San Bernar-

(1) En Joseph Puiggari en la segona part dels seus *Artistas Catalanes Inéditos* parla de que en un manual del notari barceloní J. Eximenis, ab data 4 de Janer de 1381, hi ha trobat el nom d'un *Colinus de Marveya imaginarius*, preguntantse si's tractaria d'un sculptor andalús. Nostre document respon al dubte al assegurar-nos qu'era de la diòcessis de Cambray y, per tant, del Flandes, avuy francès.

do Calvó» cap. xxix, obra del any 1689, diu que «es de mármol de hermosa arquitectura», repetint que «á la verdad es hermoso y labrado con mucha perfección» y afegint que es «sobre la mesa del Altar, sustentado por seis columnas de piedra.» Sabèm també que'l sepulcre tenia obertura per la que's veyal Còs Sant, puix que la visita qu'hi féu el Bisbe Copons en 1666 consigna «per quendam foramen siue finestram cum sua claue et janua respicitur dictum corpus cum suis ornamentis pontificalibus indutum scilicet cum amictu, alba, cingulo, tunica, tunicella, cruce, manipulo, stola et baculo cum chirotecis sine guants cum multis annullis et alias pecias auri et argenti.» (Arx. Mensa).

Un acort Capítular de 18 de Febrer de 1670 consignava qu'aquesta «rexeta per hont se mira lo Cos del glorios Sant Bernat está de mala manera la qual ab molta facilitat qualsevol la podria obrir y robar lo que es dins de la caixa del Sant». A 4 de Juny de 1671 se'n havia feta fer un'altra constant 5 lliures, 10 sous (Lib. 8 Secret. fols. 149 y 223).

La matexa visita del Bisbe Copons consigna també que'l sepulcre estava cobert de domàs «cum serico siue domas».

Al traslladar-se el Còs de Sant Bernat a la Capella actual el dia 21 de Novembre de 1694, consta per l'acta que's tragué del sepulcre alabastri axecantlo a «loculo ligneo a quo ab immemoriali requiescebat» y posantlo en altre «archa nova ligneo intus cooperta indumentis sericis carmesini coloris clauis et aliis apparatus aureis et argenteis ornata et valde magnifica cum subscriptioe labentis anni» y així fou portat en processó fins al nou altar «acceptaque terum dicta archa cum sacro corpore, repositum fuit dictum sanctum Corpus intus sepulcrum marmoreum». (Lib. XI, Secret. fol. 347).

Així quedà, per més que'l sepulcre antich havia tingut de descompondres conforme indica prou bé l'acta capítular del 19 de Novembre anterior. Aleshores, les sis columnes desaparegueren y l'obra del segle XIV estava ja amenassada de mort, puix que immediatament se parlà de fer una gran urna d'esculptura (acta del 7 de Desembre), cosa que no tirà avant per venir desseguit l'idea de fer l'actual de plata, que no estigué llesta fins al any 1728. Aleshores, el dia 23 d'Octubre, s'féu la traslació al sepulcre, verament notable, en que's veu avuy. Per l'acta axecada, consta que la caixa de fusta, tapissada de vermell y posada l'any 1694, fou cambiada «de sepulcro marmoreo (in quo erat) ad dictam preciosam et admirabilem archam argenteam noviter constructam», per lo que'ls canonges al efecte nombrats «manibus antedictam archam Ligneam acceperunt, et a proefato marmoreo sepulcro extraxerunt et intus sedictam archam Argenteam transmisserunt ac trastullerunt binisque Clavibus clausuerunt et in eodem loco reposuerunt». (Lit. XV, Secret. fol. 166.) Aquesta es la darrera menció qu'hem sapigut trobar de l'obra d'En Coli de Maravella. Potser s'arreconà y des-

aparegué ab tanta y tanta preciositat gòtica y romànica com se trinxà y malmeté al ferse la nova Catedral. Planyèm-nosen una volta més de tals pèrdues de monuments qu'avuy serien documents preciosos per l'història del Art.

J. GUDIOL, PBRE.

PROCEDIMENT D'ESTIMUL

«Molt honorables e molt savis senyors: Sapia vostre molt honorable saviesa que sus hare de present, havem ressebuda una letra della villa de Palamós, la quall tremetem ale vostre saviesa pertall que milor ne sia sertifichada vostre molt honorable saviesa. Perque molt honorables senyós, placie ale vostre molt honorable sablesa que en aço vulau provehir axi com de vostre saviesa se pertany. Car segons nosaltres som per testimonis, dignes de fe informats, encara les dites fustes no han prelevade aygade, car los homens de Torroella le goyten. E placieus, molt honorables senyors, vulgau donar al portador dele present, si es aquí el primer de Agost a sol post, dos florins, e siy es a hora dell pardó deles ave Marias, unce solidos, e si noy es ales have Marias datzli segons vostre saviesa honorable se pertany esser vist fahedor. E som molt honorables senyors a vostre menament prests. Scrit a Sent Feliu divendres a dues hores delle nit a xxxj de julioll, any M.cccc.sinch.

Los jurats de la vila de Sent Feliu de Guixolls aparellats a vostre servey e honor.

Als molt honorables e molt savis senyors
los Conselers de Barchinona». (1)

JOSEPH M.ª ROCA

(1) Arx Antich Munic. de Bar.—Lletres comunes originals 1400 a 1405.

ELS NOSTRES FOLLETINS

Acabat en el número passat el volum de «Jovenívoles» de Mossèn Jacinto Verdager, — un dels tres que tenim promesos als subscriptors, — qu'es el 29 de les OBRES COMPLETES; tenint llest l'acabament del 30, ò sia les «Disperses», que repartirèm en un dels números vinents; y faltantnos vèncer alguna dificultat inesperada per estampar les últimes planes del 28, que conté les «Barcelonines», comencèm avuy la publicació del volum de «Sonatines», del Marquès de Camps, que seguirèm donant en folletí, interromput únicament pels plechs finals de les dues sobredites obres verdagerianes.

Imp. La Renaxensa. Barcelona.